

Maple

Dr. Tóth László egyetemi docens

Pécsi Tudományegyetem, 2007

A Maple egy matematikai formula-manipulációs (vagy számítógép-algebrai) rendszer, amelyben nem csak numerikusan, hanem formális változókkal is lehet műveleteket végezni.

Itt rövid általános ismertetőt, ízelítőt adunk és bemutatjuk a legfontosabb számelméleti parancsokat. Lásd a mellékelt Maple munkafájlokat is.

További irodalom:

1. MOLNÁRKA GYŐZŐ és társai, A Maple V és alkalmazásai, Springer Hungarica Kiadó, 1996.
2. KLINCSIK MIHÁLY, MARÓTI GYÖRGY, Maple 8 tételben, Novadat Kiadó, 1995.
3. KOVÁCS ZOLTÁN, Rövid bevezetés a Maple használatába, 2004,
<http://zeus.nyf.hu/~kovacs/tutorial.pdf>

1. Általános ismertető, ízelítő

```
> # Valos szamok, muveletek
> 3+2; 3-2; # összeadas, kivonas
5
1
> 2*3; 12/4; # szorzas, osztas
6
3
> 2^4; 2**4; # hatvanyozas
16
16
> sqrt(9); # gyokvonas
3
> 1.234; 0.4563; # tizedes tort megadasa
1.234
.4563
> 5!; # faktorialis
120
> ifactor(2400); # egesz szam primfelbontasa
(2)^5 (3) (5)^2
> Pi, exp(1), gamma, infinity; # pi, e, Euler-allando, vegtelen
π, e, γ, ∞
> pi:=evalf(Pi); e:=evalf(exp(1)); Euler:=evalf(gamma); # kiertekeles
π := 3.141592654
e := 2.718281828
Euler := .5772156649
> Digits:=30; # pontossag
Digits := 30
```

```
> evalf(Pi); # kiertekeles
3.14159265358979323846264338328
> convert(1.2345,fraction); # atalakitas racionlis szamma
2469
2000
> floor(Pi); # egeszresz
3
> frac(2.3467); # tortresz
.3467
> Sum(k^2,k=1..10); sum(k^2,k=1..10); # szumma
10
∑ k^2
k=1
385
> Sum(k^2,k=1..n); sum(k^2,k=1..n); normal(%); # szumma
n
∑ k^2
k=1
1
3 (n+1)^3 - 1
2 (n+1)^2 + 1
6 n + 1
6
1
3 n^3 + 1
2 n^2 + 1
6 n
> Product(1/i,i=1..7); product(1/i,i=1..7); # szorzat
7
∏ 1
i
1
5040
> Product(1/i,i=1..n); product(1/i,i=1..n); # szorzat
n
∏ 1
i
1
Γ(n+1)
> ln(3), log(3), evalf(ln(3)); # természetes logaritmus;
ln(3), ln(3), 1.098612289
> log[2](5); log[10](5); evalf(%); # mas alapu es 10-es alapu logaritmus
ln(5)
ln(2)
ln(5)
ln(10)
.6989700041
> K:=(x-1)^3*(x+2)^4; expand(K); # kifejezes megadasa, kifejtese
K := (x - 1)^3 (x + 2)^4
x^7 + 5 x^6 + 3 x^5 - 17 x^4 - 16 x^3 + 24 x^2 + 16 x - 16
> factor(K); # szorzatta alakitas
(x - 1)^3 (x + 2)^4
```

```
> F:=(a+b)^2+(3*a-4*b)^2+2*a-7; normal(F); expand(F); # kifejezes szamitasa

$$F := (a + b)^2 + (3a - 4b)^2 + 2a - 7$$


$$10a^2 - 22ab + 17b^2 + 2a - 7$$


$$10a^2 - 22ab + 17b^2 + 2a - 7$$

> T(x):=(x^2-3*x+2)/(x^3+4*x-5); simplify(T(x)); # egyszerusites

$$T(x) := \frac{x^2 - 3x + 2}{x^3 + 4x - 5}$$


$$\frac{x - 2}{x^2 + x + 5}$$

> # Komplex szamok
> 2+3*I; # komplex szam megadasa

$$2 + 3I$$

> evalc(Re(2+3*I)), Re(2+3*I); # komplex szam valos resze

$$2, 2$$

> Im(2+3*I); # komplex szam kepzetes resze

$$3$$

> abs(2+3*I); evalf(%); # komplex szam abszolut erteke

$$\sqrt{13}$$


$$3.605551275$$

> # Halmazok, halmazmuveletek
> A:={0,1,2,3,4}; B:={1,2,5,6}; # halmaz megadasa

$$A := \{0, 1, 2, 3, 4\}$$


$$B := \{1, 2, 5, 6\}$$

> A union B; A intersect B; A minus B; # halmazmuveletek

$$\{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6\}$$


$$\{1, 2\}$$


$$\{0, 3, 4\}$$

> # Sorozatok, listak
> a:=2,3,4,5; sorozat_1:=seq(2^n,n=1..8); sorozat_2:=seq(i!,i={3,4,5,6}); # sorozatok megadasa

$$a := 2, 3, 4, 5$$


$$sorozat\_1 := 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256$$


$$sorozat\_2 := 6, 24, 120, 720$$

> lista_1:=[x,y,z,t]; lista_2:=seq(2^n,n=0..8); # listak megadasa

$$lista\_1 := [x, y, z, t]$$


$$lista\_2 := [1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256]$$

> nops(lista_1); nops(lista_2); # lista elemeinek szama

$$4$$


$$9$$

```

```
> # Egyenletek, egyenletrendszerek
> f:=x^2-6*x+5; solve(f,x); # f(x)=0 gyokei
```

$$f := x^2 - 6x + 5$$

1, 5

```
> g:=4*x^4+4*x^3-13*x^2-7*x+8; solve(g,x);
```

$$g := 4x^4 + 4x^3 - 13x^2 - 7x + 8$$

$$-\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\sqrt{29+4\sqrt{17}}, -\frac{1}{4} - \frac{1}{4}\sqrt{29+4\sqrt{17}}, -\frac{1}{4} + \frac{1}{4}\sqrt{29-4\sqrt{17}}, -\frac{1}{4} - \frac{1}{4}\sqrt{29-4\sqrt{17}}$$

```
> fsolve(g,x); # gyokok kozelito ertekei
```

$$-1.936201769, -1.134151341, .6341513409, 1.436201769$$

```
> e_1:=2*x+3*y-4*z=3; e_2:=3*x+4*y+2*z=5; e_3:=x-2*y+7*z=-2;
```

$$e_1 := 2x + 3y - 4z = 3$$

$$e_2 := 3x + 4y + 2z = 5$$

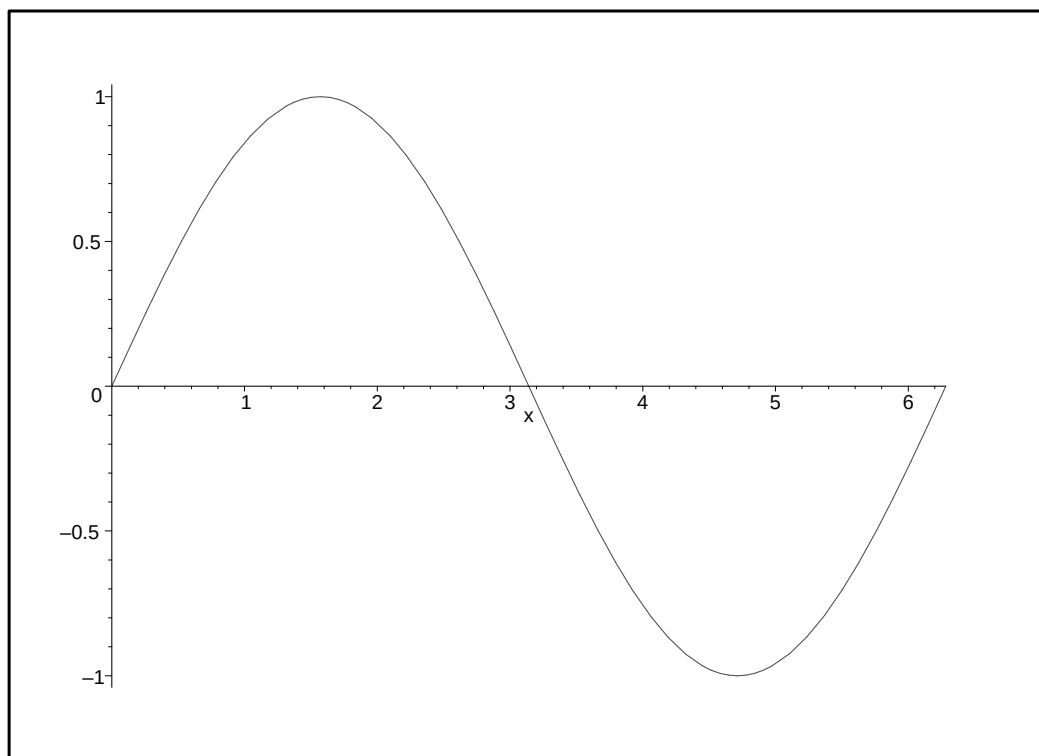
$$e_3 := x - 2y + 7z = -2$$

```
> solve({e_1,e_2,e_3},{x,y,z}); # egyenletrendszer megoldasa
```

$$\left\{z = \frac{7}{47}, y = \frac{65}{47}, x = \frac{-13}{47}\right\}$$

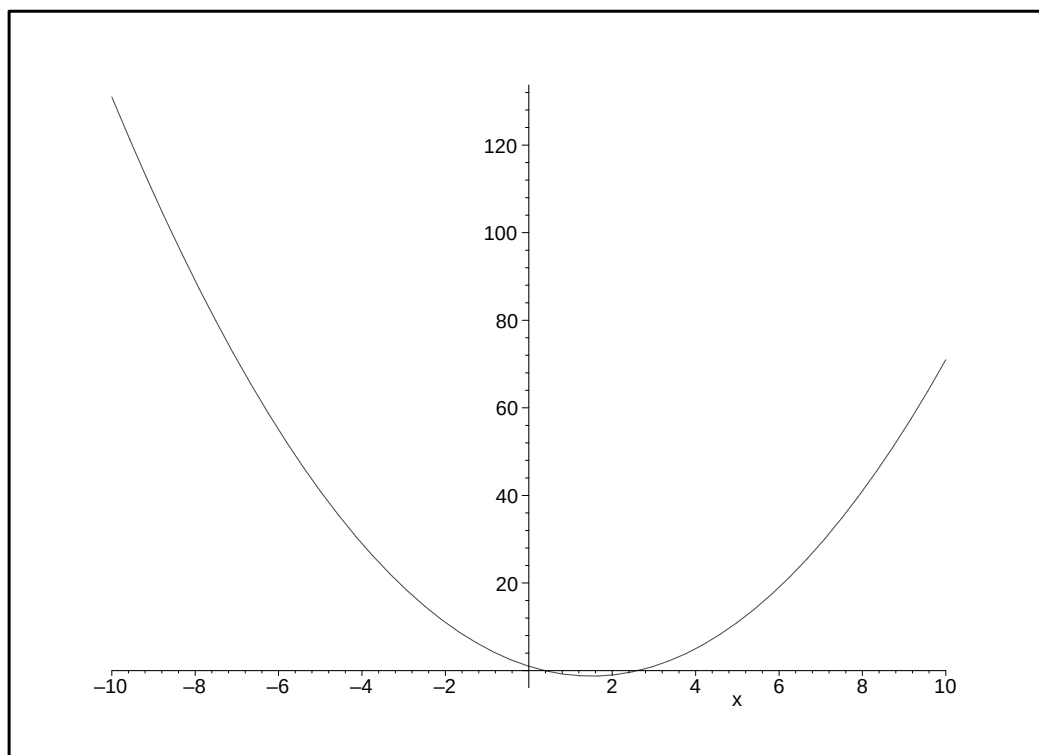
```
> # Grafikonok
```

```
> plot(sin(x),x=0..2*Pi); # fuggveny grafikonja
```


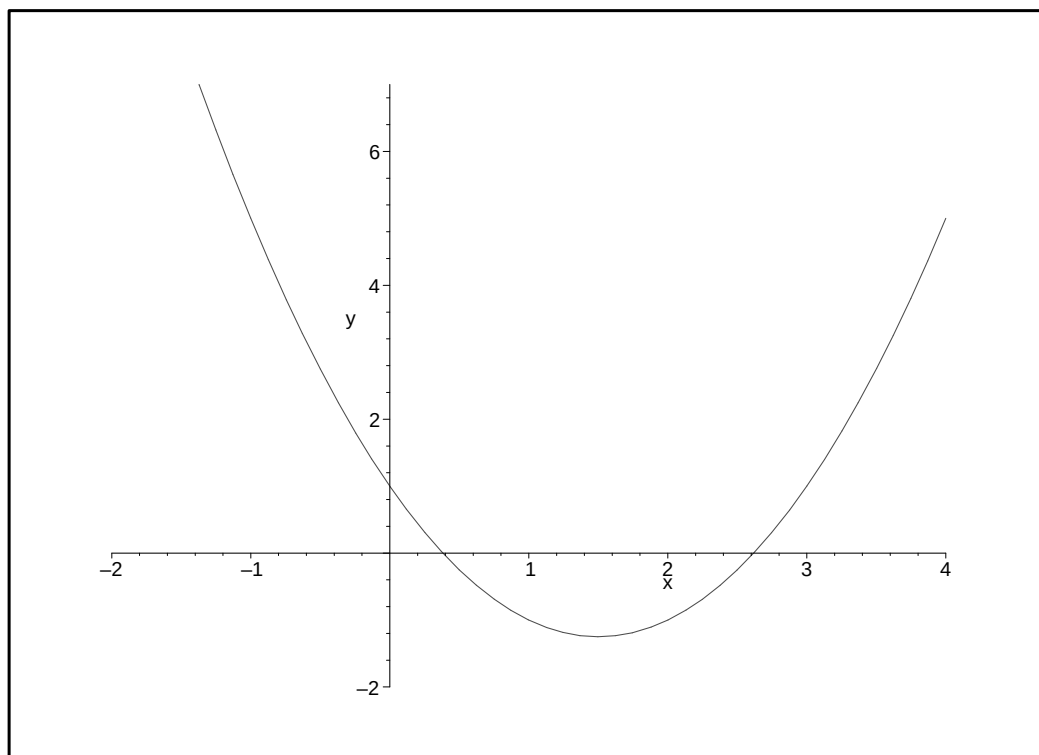
```
> h:=x^2-3*x+1; plot(h,x);
```

$$h := x^2 - 3x + 1$$

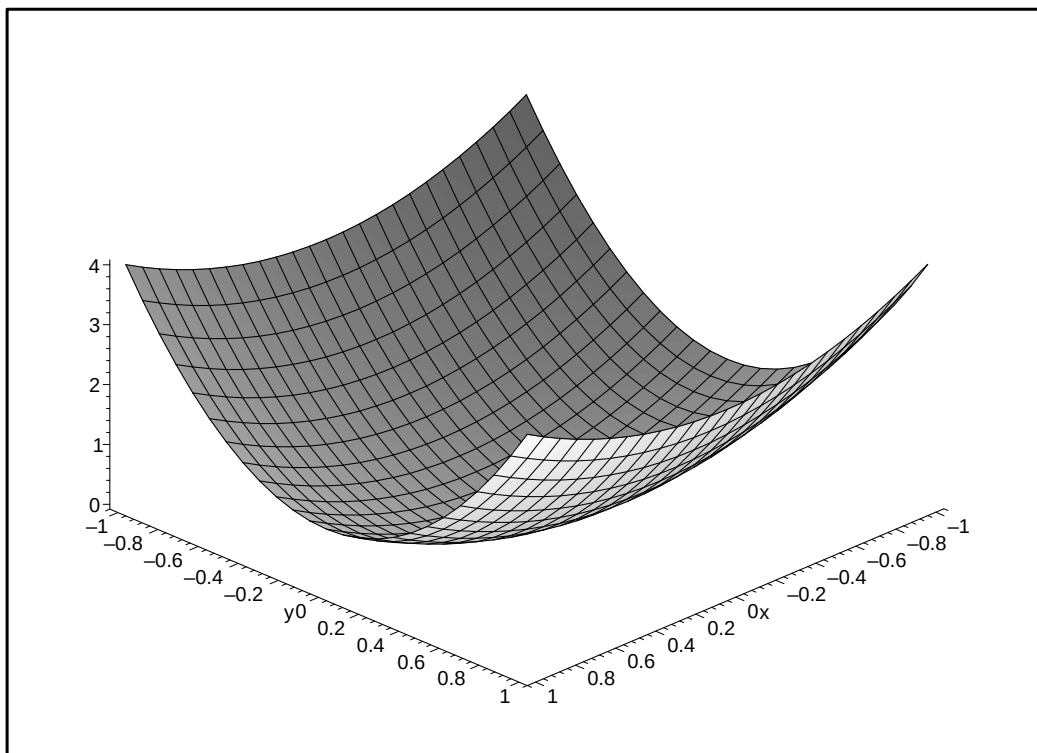


```
> h:=x^2-3*x+1; plot(h,x=-2..4,y=-2..7);
```

$$h := x^2 - 3x + 1$$


```
> plot3d(x^2+3*y^2,x=-1..1,y=-1..1);
```



```
> # Mas
> f:=x^3+2*x+6; diff(f,x); int(f,x); int(f,x=-2..4); # függvény deriváltja, integralja
```

$$f := x^3 + 2x + 6$$

$$3x^2 + 2$$

$$\frac{1}{4}x^4 + x^2 + 6x$$

$$108$$

```
> A:=matrix(3,3,[[1,0,2],[3,4,-1],[7,-3,0]]); B:=matrix(3,3,[[0,1,2],[-1,8,0],[2,-1,3]]);
```

$$A := \begin{bmatrix} 1 & 0 & 2 \\ 3 & 4 & -1 \\ 7 & -3 & 0 \end{bmatrix}$$

$$B := \begin{bmatrix} 0 & 1 & 2 \\ -1 & 8 & 0 \\ 2 & -1 & 3 \end{bmatrix}$$

```
> with(linalg): evalm(A+B); evalm(2*A-3*B); # Linearis algebra csomag, matrixmuveletek
```

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 4 \\ 2 & 12 & -1 \\ 9 & -4 & 3 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} 2 & -3 & -2 \\ 9 & -16 & -2 \\ 8 & -3 & -9 \end{bmatrix}$$

```
> evalm(A*B); # matrix-szorzas
```

$$\begin{bmatrix} 4 & -1 & 8 \\ -6 & 36 & 3 \\ 3 & -17 & 14 \end{bmatrix}$$

```
> with(numtheory): tau(240); sigma(240); phi(240); # Szamelmelet csomag, szam osztainak  
szama, osszege, Euler-fuggveny
```

20

744

64

2. Számelmélet

```
> # Szamelmelet
```

```
> with(numtheory): # Szamelmelet csomag
```

```
> irem(23,4,'q'); q; # maradecos osztas maradeka es q=hanyadosa
```

3

5

```
> iquo(23,4,'r'); r; # maradecos osztas hanyadosa es r=maradeka
```

5

3

```
> igcd(38,78); # legnagyobb kozos osztó (lnko)
```

2

```
> igcd(5,27,32,14);
```

1

```
> ilcm(35,67); ilcm(12,27,38); # legkisebb kozos tobszoros (lkkt)
```

2345

2052

```
> igcdex(1165,275,'x','y'); x, y; # lnko az euklideszi algoritmussal es x,y megadasa ugy,  
hogy (a,b)=ax+by
```

5

17, -72

```
> ifactor(123456700); # primtenyezokre bontas
```

$(2)^2 (5)^2 (127) (9721)$

```
> 5^4 mod 7; # maradék (mod n)
```

2

```
> 2^(2^5)+1 mod 641;
```

0

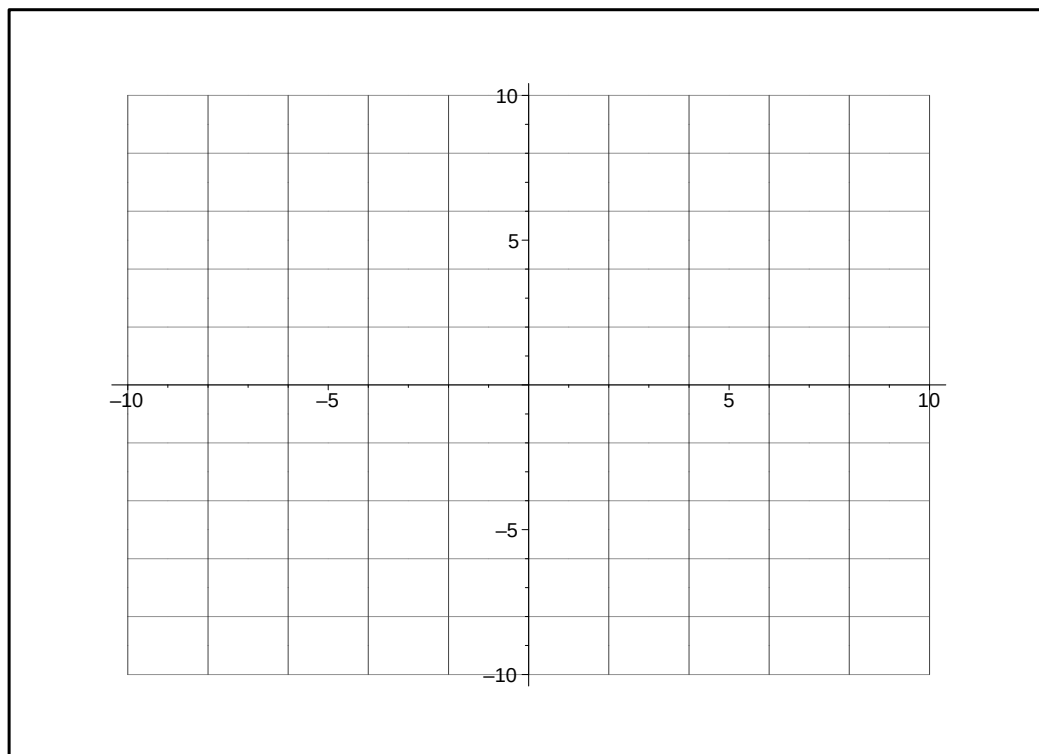
```
> p_i:=ithprime(600); #i-edik prim
                                     p_i := 4409
> primek:=seq(ithprime(n),n=1..10);
                                     primek := 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29
> primeksorozata:=seq([n,ithprime(n)],n=1..10);
                                     primeksorozata :=
                                     [1, 2], [2, 3], [3, 5], [4, 7], [5, 11], [6, 13], [7, 17], [8, 19], [9, 23], [10, 29]
> isprime(145), isprime(173); # prim-e?
                                     false, true
> primteszt:=seq([n,isprime(n)],n=1..10);
                                     primteszt := [1, false], [2, true], [3, true], [4, false], [5, true], [6, false], [7, true], [8, false],
                                     [9, false], [10, false]
> prevprime(1000), nextprime(1000); # n elotti, ill. utani prim
                                     997, 1009
> issqrfree(30), issqrfree(50); # negyzetmentes-e?
                                     true, false
> a:=seq([n,issqrfree(n)],n=1..10);
                                     a := [1, true], [2, true], [3, true], [4, false], [5, true], [6, true], [7, true], [8, false],
                                     [9, false], [10, true]
> divisors(12); # osztok halmaza
                                     {1, 2, 3, 4, 6, 12}
> seq([n,divisors(n)],n=1..10);
                                     [1, {1}], [2, {1, 2}], [3, {1, 3}], [4, {1, 2, 4}], [5, {1, 5}], [6, {1, 2, 3, 6}], [7, {1, 7}],
                                     [8, {1, 2, 4, 8}], [9, {1, 3, 9}], [10, {1, 2, 5, 10}]
> tau(1000); # osztok szama
                                     16
> seq([n,tau(n)],n=1..10);
                                     [1, 1], [2, 2], [3, 2], [4, 3], [5, 2], [6, 4], [7, 2], [8, 4], [9, 3], [10, 4]
> seq(tau(n),n=1..20);
                                     1, 2, 2, 3, 2, 4, 2, 4, 3, 4, 2, 6, 2, 4, 4, 5, 2, 6, 2, 6
> sigma(1000); # osztok osszege
                                     2340
> seq([n,sigma(n)],n=1..10);
                                     [1, 1], [2, 3], [3, 4], [4, 7], [5, 6], [6, 12], [7, 8], [8, 15], [9, 13], [10, 18]
> seq(sigma(n),n=1..20);
                                     1, 3, 4, 7, 6, 12, 8, 15, 13, 18, 12, 28, 14, 24, 24, 31, 18, 39, 20, 42
> phi(1000); # Euler-fuggveny
                                     400
> seq([n,phi(n)],n=1..10);
                                     [1, 1], [2, 1], [3, 2], [4, 2], [5, 4], [6, 2], [7, 6], [8, 4], [9, 6], [10, 4]
```



```
> seq(phi(n),n=1..10);  
1, 1, 2, 2, 4, 2, 6, 4, 6, 4  
> seq([n,mobius(n)],n=1..10); # Mobius-fuggveny  
[1, 1], [2, -1], [3, -1], [4, 0], [5, -1], [6, 1], [7, -1], [8, 0], [9, 0], [10, 1]  
> seq(mobius(n),n=1..10);  
1, -1, -1, 0, -1, 1, -1, 0, 0, 1  
> fermat(n); # Fermat-szamok  
 $2^{(2^n)} + 1$   
> fermat(5);  
4294967297  
> fermat(5,'w');  
4294967297  
> w;  
it is completely factored , ( (2)^7 (5) + 1) ( (2)^7 (3) (17449) + 1)  
> mersenne(5); mersenne(11); # a 2^n-1 erteke, ha az prim, Mersenne-szam  
31  
false  
> mersenne([4]); # az n-edik Mersenne-prim  
127  
> legendre(5,13), legendre(4,13); # Legendre-szimbolum  
-1, 1  
> lambda(13), lambda(200); # Carmichael-fuggveny  
12, 20  
> bigomega(40); # Omega-fuggveny (primhatvanyosztok szama)  
4  
> mcombine(7,4,11,5); # Kinai maradektétel, az mcombine(m,a,n,b) megad egy olyan x  
egesz szamot, amelyre x=a (mod m), x=b (mod n)  
60  
> mcombine(5,4,15,2);  
FAIL  
> order(3,10); # order(a,m) az a rendje (mod m)  
4  
> mlog(11,3,17); # index: mlog(a,g,m) megadja az ind_g(a) mod n szamot  
7  
> mlog(11,4,17);  
FAIL  
> primroot(4,17); # primroot(a,m) a legkisebb a-nal nagyobb primitiv gyok (mod m)  
5
```

3. Gauss-egészek

```
> # Gauss-egészek
> with(GaussInt): # Gauss-egészek csomag
> with(plots): conformal(z, z=-10-10*I..10+10*I); # a komplex sík
```



```
> GInorm(2+13*I); # norma
```

$$173$$

```
> GInearest(-2.34+6.87*I), GInearest((2+8*I)/(3-7*I)); # egy komplex számhoz legközelebbi Gauss-egész
```

$$-2 + 7I, -1 + I$$

```
> GInormal(3-2*I); # az első negyedbeli asszociált
```

$$2 + 3I$$

```
> GIGcd(-345+515*I, 1574+368*I); # lnko
```

$$41 + 117I$$

```
> GIGcdex(-345+515*I, 1574+368*I, 'u', 'v'), u, v; # lnko(z,t) az euklideszi algoritmusmal es olyan u,v megadása, amelyekre (z,t)=uz+vt
```

$$41 + 117I, 5 - 2I, -2I$$

```
> GIquo(6+12*I, -8+4*I, 'r'), r; # maradékos osztás hányadosa és r=maradéka
```

$$-I, 2 + 4I$$

```
> GIrem(6+12*I, -8+4*I, 'q'), q; # maradékos osztás maradéka és q=hányadosa
```

$$2 + 4I, -I$$

```
> GIlcm(1+2*I, -3+5*I, 14+3*I); # lkkt
```

$$61 + 57I$$

```
> GPrime(751), GPrime(4+9*I), GPrime(-3+4*I); # Gauss-prim teszt
```

$$true, true, false$$

```

> GIfactor(12101-15295*I); # primtenyezokre bontas
              (-1) (1 + I) (1 + 4 I) (5 + 8 I) (9 + 16 I) (-7 - 18 I)
> expand(%); # visszaalakitas
              12101 - 15295 I
> GIsieve(10); # GIsieve(m) megadja azokat az x+yI Gauss-primeket, amelyek normaja <= m^2
es 0<y<=x
      [14, [1 + I, 1 + 2 I, 3, 2 + 3 I, 1 + 4 I, 2 + 5 I, 1 + 6 I, 4 + 5 I, 7, 2 + 7 I, 5 + 6 I, 3 + 8 I,
            5 + 8 I, 4 + 9 I]]
> GIdivisor(161+240*I); # az elso negyedbeli osztok
              {1, 4 + I, 161 + 240 I, 52 + 47 I, 15 + 8 I}
> GInodiv(10-2*I); # a nemasszocialt osztok szama
              8
> GIphi(-21+5*I); # GIphi(m) egy mod m redukalt maradekrendszer elemeinek a szama
              232

```